

ЦИЉ И МЕТОД ИЗВОЂЕЊА КОМАНДНО-ШТАБНИХ РАТНИХ ИГАРА

Командно-штабне ратне игре (КШРИ) су највиши облик обуке старешина и команди без учешћа јединица. Оне имају своје одређене специфичности по којима се битно разликују не само од групних занимања већ и од штабних ратних игара (ШРИ). Изводе се, по правилу, на земљишту са активираним средствима везе, а задаци се обављају у ограниченом времену. Читав живот и рад команди одвија се у условима који су најприближнији ратним. Ове игре захтевају како посебну организацију, тако и специфичан метод извођења и опсежне припреме свих који у њима учествују, а посебно команди које их организују.

Те специфичности и њихова сложеност, као и материјалне потешкоће и помањкање искуства у организацији и извођењу КШРИ, нарочито код нижих команди, основни су разлог да се понекад не примени најцелисходнији метод, не сагледају сви потребни елементи или не одаберу она битна питања која заправо и чине суштину сваке такве игре. Дешава да неке командно-штабне ратне игре доста личе на штабне ратне игре са извесним примесима групног метода обуке. Разумљиво је да крајњи резултати таквих игара заостају за потребама и нису увек адекватни уложеним напорима старешина и команди, па ни ангажованим материјалним средствима.

Зато се командама намеће задатак да при организацији и припреми оваквих игара детаљно размотре све услове и елементе који утичу на квалитет извођења. Међу њима најбитнији су циљ и метод, тактичка радња, земљиште, време трајања и извођења, материјални услови и др. Сваки од ових елемената је важан, па се стога и ниједан од њих не сме запоставити. Међутим, ако се добро постави циљ, односно ако се зналачки одаберу најбитнија питања и изабере такав метод прораде који најбоље одговара потребама обуке команди и њихових органа, онда крајњи успех такве вежбе никада озбиљно неће бити угрожен. Мислим да у овоме има и релативно највише пропуста па бих то и посебно анализирао полазећи од потребе обуке и искустава неких јединица које су мени познате.

О ПОСТАВЉАЊУ ЦИЉА

Несумњиво да пре постављања циља ових игара треба установити: какав је досадашњи степен обучености команде и њених органа, које су теме кроз обуку савладане, а које нису, да ли су практично

проверене итд. Тек после такве анализе можемо утврдити шта још треба проверити, чиме допунити знања и чему обучити органе команде. Тако ћемо сигурније моћи да одаберемо и као циљ КШРИ да поставимо она питања која су тренутно најактуелнија и најбитнија за обуку старешина и команди, да отклонимо дотадашње слабости и подигнемо организациону и радну способност команде и свих њених органа на један виши степен. Према томе, рад на формулисању циља ових игара озбиљан је задатак организатора вежбе. Јер, уколико не поставимо питања која су диктирана стварним потребама обуке, нећемо постићи пун успех. Колико смо у томе успели видећемо тек на крају вежбе. Она ће дати одговор до које мере смо употпунили или стекли и колико нових знања у практичном решавању дотада нејасних или неизучених питања, колико су органи команде обогатили своја практична знања и оспособили се за брз и квалитетан рад.

Досадашња искуства у постављању циља командно-штабних ратних игара говоре нам да за број и карактер питања нема и не сме бити никаквог готовог рецепта који би важио за све команде и ситуације, већ да је то условљено конкретним потребама обуке и могућностима команди. Број одабраних питања неће и не мора бити једнак за све КШРИ, као што нису једнаки ни услови у којима их команде изводе. У сваком случају може их бити само онолико колико их је могуће темељито прорадити. Наравно, да то, поред осталог, зависи и од времена трајања игре. Поред овог, искуство нам говори да није оправдано ако се на скоро свакој оваквој вежби проигравају једна те иста питања, а запостављају или потпуно изостављају друга. Ако су нека од њих већ практично проверена, треба предвидети она која још нису довољно изучена и о којима још нема довољно практичних искустава и показатеља. То, свакако, не значи да неко питање не може бити поново постављено чак и на наредној ратној игри, поготово ако су измењени услови извођења, у првом реду тактичка радња, земљиште и време. Такође нема великог успеха ако се увек примењује један те исти метод рада. То умањује интерес и онемогућава да команде сагледају и друге путеве за решавање проблема обуке.

Ваља имати у виду да сва питања предвиђена циљем КШРИ нису и не могу бити подједнако важна за команду и њене органе. Због тога се намеће потреба да се поједине теме јаче истакну у циљу игре и на њима више задржи у припреми и раду команди током вежбе. Тиме свакако неће бити запостављена ни остала предвиђена питања, сем уколико их нема толико и нису таква да команда практично не могу о њима да поведу више рачуна. Сама чињеница да се многа од њих могу практично проверити и прорадити скоро једино кроз овакве игре намеће свим командама обавезу да се првенствено оријентишу и бирају само таква питања која се не могу извести и проверити кроз групна занимања, штабне ратне игре и друге облике обуке команде. Руководећи се овим начелом ми истовремено обезбеђујемо да њих не буде много, да би тако она одабрана могла бити квалитетно обрађена и нађена решења која највише одговарају датим условима, што и јесте крајњи циљ сваке овакве ратне игре.

Нека питања сматрам да су битна и да према томе, могу и треба да буду обухваћена циљем КШРИ сваке команде.

Провера могућности и метода рада при подељеној команди.

Ово је свакако једно од важнијих питања са којим се сусрећу све команде, а може и мора бити проверено кроз КШРИ, јер ШРИ, а поготово групни метод обуке, не могу обезбедити ту проверу, нити пружити тражене податке.

Предвиђена је могућност, а и оправдана је потреба поделе неких команди током извођења борбених дејстава. То је довело команде у једну нову ситуацију, тежу и деликатнију, у којој многи органи морају да деле свој састав да би обезбедили истовремени рад на командном и резервном командном месту. Нема сумње да таква ситуација обавезно захтева да се могућност и метод рада у таквим условима детаљно изуче и практично провере, како би се нашло најповољније решење које и у таквим условима обезбеђује непрекидно и квалитетно функционисање свих органа команди. Полазећи од тога, било би реално у игру укључивати команду у пуном саставу (изузев оних органа који по својој функционалној дужности нису неопходни) да би се створила могућност поделе команде и обезбедио паралелан рад органа на командном и резервном командном месту. Једино тако може доћи до реалних показатеља о истовременим могућностима оба дела команде и једино са такве основе може се прићи анализама и наћи најцелисходнија решења. Једино тако ће бити реални предлози за евентуалне измене или допуне организацијско-формацијске природе као и норме којима је у начелу регулисано ово питање.

Међутим, у практичном спровођењу овог питања дозвољава се, чак и често, да се на командном месту налазе скоро сви органи команде, тј. више него што би их ту стварно било у ратној ситуацији, док се рад на резервном командном месту (РКМ) најпросто маркира са неколико старешина. Таква подела команде наравно, не само да не може послужити као реална основа са које је требало доћи до одређених искустава и показатеља, већ она још више удаљује од стварне ситуације. Разлог оваквим појавама често су и ограничена финансијска средства која условљавају број учесника на командно-штабним ратним играма. Некада овакву ситуацију стварају саме команде, у тежњи да што боље обезбеде рад и изврше све задатке на КМ, поготово када се циљем КШРИ не предвиђа уигравање дела команде на РКМ.

Организација рада на резервном командном месту заслужује посебну пажњу. По мом мишљењу, свака КШРИ, која не обезбеди да се паралелно са обуком органа на КМ не врши истовремено и обука органа на РКМ — није у потпуности постигла свој циљ. Запостављањем рада органа на РКМ губи се из вида намена, место и улога ових органа, који су иначе тачно одређени одговарајућим упутствима. Зато би било правилно да се читав рад и живот ових органа одвија по истим начелима по којима се то обезбеђује и на КМ. То се може постићи једино повременим укључивањем у рад ових органа и њихових средстава везе. Уколико се КМ премештају током динамике, онда ту нема никаквих проблема, пошто њихову функцију за то време преузимају РКМ и тако се увежбава рад на оба места. Уколико се, пак, КМ не премештају, било би добро повремено и по одређеном плану активирати рад органа и на РКМ да би се и они оспособили за рад као и органи на КМ, а и да би се људство код оба дела ко-

манде наизменично одмарало. Ако се тако не чини онда се овој групи старешина, а посебно јединици везе, не пружа могућност да се практично обучава. У таквим условима почиње да слаби интересовање па и одговорност ових органа за развој ситуације и решавање свих осталих питања везаних за рад на том делу команде.

Истина, финансијски или други разлози могу ограничити број старешина који учествују на КШРИ, па сходно томе може да се донесе и одлука да се формира само један део команде. У тим условима не треба ићи на ма какво маркирање рада РКМ са минималним бројем старешина, како се то понекад чини, јер се тиме не стварају реални услови за рад, а уз то и компликује смештај, исхрана и информисање ових органа. Али, ако би формирање само једног дела команде било често на вежбама, онда би требало бар смањивати екипе, како се не би десило да се исти људи редовно обухватају обуком (обично на КМ) а други редовно изостављају (обично на РКМ). А команде су у могућности да обезбеде наизменичну обуку сваког старешине чак и у тим условима.

Обука органа команди у организацији премештања командног места — исто тако треба да буде обухваћена циљем КШРИ. Савремена борбена дејства одликују се, поред осталог, брзим темпом и честим променама ситуације, што обавезно доводи до промена и у борбеним порецима јединица. Паралелно са акцијама на земљи дејствоваће и авијација из ваздуха. Све то говори да ће се, ради успешног командовања, командна места јединица чешће премештати него раније, било због тога што ће бити откривена или тучена, било због насталих померања и промена у борбеном поретку.

Несумњиво да то намеће и потребу за обуком команди у брзом свијању, премештању и развијању командног места. Разрада одређених планова премештања, обезбеђења покрета, одржавања везе, извиђања нових рејона за размештај, дању и ноћу, представља добру обуку одређених органа, који по овим питањима могу стећи практична искуства првенствено и најбоље на КШРИ. Према томе, има доста разлога којима би се могла доказати потреба такве обуке у оквиру сваке команде, без обзира да ли се већ имају сви потребни показатељи или не. Ако се КМ развијају у рејонима који су предвиђени одлукама команди, тада се ствара најповољнија ситуација да се у складу са сваком наредном одлуком и она премештају у наредне рејоне. У таквој ситуацији премештање КМ и задаци у вези с тим, решавали би се у духу стварне ситуације. Тако се најлакше може доћи до реалних норми, мерила и искустава, што није случај ако се КМ размештају произвољно, у рејоне који нису предвиђени одлукама или не одговарају стварној ситуацији.

Но, и поред оправдане потребе за премештањем, има појава да КМ остају на истом месту за дуже време, да се у току неколико дана трајања вежбе изврши једно или чак ниједно премештање. Неке команде полазе можда од чињенице да су премештање КМ добро уиграле, да су тиме обезбедиле максималну брзину и квалитет, па сматрају да то даље и не треба постављати као циљ КШРИ, нити уигравати. Међутим, чак и да је тако, заборавља се да премештањем

КМ рад постаје динамичнији, интересантнији, ближи једној стварно могућној ситуацији, да се тиме даје могућност проигравања рада и РКМ и сл. Рад КМ у једном те истом рејону, некад и по неколико дана, даје супротне резултате, а што је најважније лишава команде да се практично обуче и у премештању. Због тога сматрам да се ниједна КШРИ не би смела извести, а да се за то време КМ бар једном или два пута не премести.

Стицање потребних искустава у инжињеријском уређењу КМ. Потреба за инжињеријским уређењем КМ у савременим борбеним дејствима позната је и без образложења. Међутим, ипак је потребно да и то питање бар повремено нађе своје место у циљевима КШРИ свих команди. Одлука да се КМ уреди у инжињеријском смислу захтева потребно време, одређена материјална средства, као и јединице које ће изводити те радове. То су разлози који спречавају да се ово питање проиграва чешће. Тачно је да се тиме и знатно повећавају укупни трошкови вежби. Али, и поред тога, заиста је неоправдано, а и штетно ако команде ово сасвим запоставе и ако, бар повремено не проверавају дотадашње норме о уређењу КМ у инжињеријском смислу, поготово када се има у виду да тај рад предстоји свакој команди. То је нужно да би се још сада дошло до свих потребних искустава и показатеља: о најповољнијим величинама склоништа за поједине органе команде, о врсти и количини материјала за израду одређених категорија КМ, о времену и потребној стручној радној снази, о условима рада итд. Врло је корисно, то је потврђено у пракси, ако се у једној КШРИ и практично ради на уређењу КМ код неколико команди различитог ранга. То је корисно не само тим, већ и старешинама осталих команди које имају могућност да обиђу тако уређена командна места.

Можда се свему овоме може стварати приговор да то није нужно, јер постоје норме за величину сваког склоништа, утрошак материјала, радне снаге и времена. Зашто онда трошити материјална средства „када је све то познато“? Ипак, такви приговори не би били оправдани. Пошто склоништа могу бити различитог типа и величине, тек се на пракси може доћи до закључака које величине највише одговарају потребама и условима рада сваког органа команде, имајући у виду како број старешина тако и дужности које они обављају. Тиме се, поред осталог, пружа и изванредна прилика за стручну обуку старешина и јединица ангажованих на овим радовима, што се тешко може обезбедити кроз редовну обуку. Све то, као и искуства стечена у новим условима рада свакако оправдава утрошена материјална средства.

Организација рада, одмора и исхране органа команде и мере борбеног обезбеђења на командном месту. Оријентирне норме о величини просторије и међусобним одстојањима и растојањима појединих елемената КМ, или органа који ту раде су дате. Па ипак, било би добро погледати досадању праксу и установити: да ли су ова питања досада анализирана и практично проверавана кроз извођење КШРИ? Истина, број задатака на тим вежбама је толики да се и не може очекивати да сва ова питања буду обухваћена кроз КШРИ. Али, ако

она буду често и за дужи период изостајала на оваквим играма, команде неће бити у стању да их провере и сагледају све проблеме везане за њих.

Растресит размештај КМ на ширем простору неоспорно захтевају да се нормe са којима се располаже детаљно провере и то у различитим условима заједно са свим мерама које се тичу услова живота и рада команди. Јер, чињеница је да таква ситуација усложњава рад органа команди, отежава њихове међусобне контакте, захтева више времена за прикушљање старешина и сл. Све се то не може сагледати уколико се на оваквим вежбама командна места развију на уском, релативно малом простору, са размештајем појединих елемената и органа на скраћеним удаљењима, јер се у таквим условима наведени проблеми и не појављују. Да би се што боље организовао рад командног места, на једној КШРИ може се формирати мање комбиновано тело које би на себе преузело решавање скоро свих задатака. То даје добре резултате, како у погледу брзине пријема или издавања наређења, односно извештаја, тако и у вези са сређивањем примљених података, њиховом обрадом и упознавањем са њима команданта и начелника штаба, непосредног саслушавања њихових одлука и брзе реализације. Таква организација после омогућава старешинама и редовнији одмор, а појединим органима команде наизменичан рад и одмор. Шта то значи у условима када је КМ развијено по стварним и предвиђеним нормама, може се оценити само онда када се то и практично провери.

Паралелно са размештањем треба разматрати и одмор старешина на КМ. Истина, решење овог питања зависи у првом реду од организације рада на КМ, а посебно од бриге и плана команди да очува радну способност сваког старешине и обезбеди непрекидност рада на КМ. Ипак, остаје да се испита и на најповољнији начин реши техничка страна овог питања, која и није само техничке природе. Ако се КМ развије на широј просторији, предвиђеној постојећим нормама, онда се ваља одлучити: да ли одмор старешина да буде централизован, на неком погодном простору у оквиру КМ, или децентрализован по групама, у оквиру појединих елемената КМ? Имајући у виду разлоге који су довели до поделе команде и њеног размештања на широј просторији, сматрам да нема никаквог тактичког оправдања да се ради одмора врши груписање релативно великог броја старешина на једном малом простору. Тиме би заправо демантовали већ признату потребу деобе и запоставили заштиту команди у савременим борбеним дејствима. С друге стране, искуства са досадашњих КШРИ показују да централизовани начин одмора старешина компликује рад и по низу других питања. Због тога сматрам да би било не само тактички оправданије, већ и далеко практичније и погодније, да се места за одмор органа команде децентрализују по рејонима радних група на КМ. Тиме се обезбеђује не само боља заштита, већ и далеко повољнији услови рада, а нарочито одмора.

У истом смислу могло би се поставити и питање исхране старешина команди за време борбених дејстава. Није добро што се на КШРИ примењује само централизован начин исхране, по систему заједничке мензе. Треба испитати и друге могућности. Сматрам да би

далеко више одговарало стварној борбеној ситуацији да се храна до-
тура до рејона појединих група на командном месту, него да се
образује заједничка менза. За то говоре исти разлози који су наве-
дени и код одмора старешина.

Борбено обезбеђење командног места у целини и свих његових
елемената посебно, појављује се данас у нешто другачијем облику
него раније. Размотримо само један његов елемент — непосредно
осигурање. Раније, док су се КМ развијала на релативно малом прос-
тору, питање осигурања решавано је централизованом употребом снага
предвиђених за овај задатак. Данас, када се КМ неких команди раз-
вијају на великом простору, при децентрализованим и међусобно доста
удаљеним деловима — такав начин осигурања није довољан. Нова
ситуација захтева да се снаге за непосредно осигурање деле по гру-
пама, односно по појединим елементима КМ. Док је раније било
могуће предвидети све детаље осигурања јединственим планом раз-
рађеним у неколико варијанти, данас се планом може предвидети,
углавном, само јачина и састав снага и средстава осигурања и њихова
подела по рејонима у оквиру КМ, начин командовања и основни за-
даци осигурања као целине. Сви остали детаљи разрађују се тек
доцније и конкретно у оквиру сваког дела и за то се издвајају одго-
варајуће снаге и средства. Поред свега овога, потребно је предвидети
да један део снага увек буде при руци команданту, спреман за брзу
интервенцију у случају убацивања и изненадне појаве непријатеља.
Према томе, осигурање КМ у савременим дејствима не захтева само
промену састава и јачине снаге и средстава, већ тражи и квалитетне
промене у организацији овог питања и његовој практичној примени.

На сличан начин могу се анализирати и остали елементи борбе-
ног обезбеђења. Сва ова и низ других питања могу се јасно сагледати
само кад се КМ развије на ширем простору. Без тога се не могу
учити проблеми, а без њихове анализе не могу се наћи ни целисходна
решења о овим питањима. Због тога провера појединих елемената
борбеног обезбеђења на КМ мора добити своје место у циљу КШРИ
свих команди. Тамо где се то не ради, или се ради без довољно сту-
диозности и извлачења закључака, остају празнине о једном врло
озбиљном питању, чију штетност није потребно наглашавати.

*Провера могућности командовања у борбеним дејствима на
широком фронту.* Одвијање савремених борбених дејстава на ши-
роком фронту и великој дубини, поставило је пред све команде да
се на нов начин приђе анализи и решавању низа питања, од којих,
свакако, командовање заузима посебно место. Ово стога што се ту
не ради само о прилагођавању тактичких принципа новонасталој
ситуацији, већ, пре свега, о провери могућности техничких сред-
става командовања и то у свим тактичким радњама и различитим
условима. Конкретније, било је нужно проверити да ли се са овим
средствима везе може обезбедити командовање са свим елементима
борбеног поретка. Како могућност овакве провере не постоји на гру-
пним занимањима нити на ШРИ, остаје да се то учини кроз изво-
ђење КШРИ, уз употребу средстава на земљишту. Због тога је ово пи-
тање неодвојиви део циља сваке вежбе, утолико пре што се ту увек

ради о новој ситуацији кроз коју се могу практично испитати могућности командовања. Без овог би КШРИ изгубиле свој прави смисао.

У решавању овог питања не би смело да буде никаквих импровизација. То практично значи да се стварна провера могућности командовања на овим играма може реално оценити само ако се сва командна места развију у рејоне назначене у одлукама. Такав рад највише приближава команде стварној ситуацији и обезбеђује да сви органи и јединице везе раде у духу ситуације која произилази из задатка. Само тако се може обезбедити да свака нова КШРИ буде истовремено и нов испит могућности средстава везе, искуство више о томе, потреба о могућности извршења задатака или, најзад, образложен захтев да се нешто мора мењати у броју, врсти или квалитету појединих средстава везе. Иако се ово у првом реду односи на радио и жична средства везе, не треба запоставити ни проверу могућности покретних и осталих средстава чија ће примена скоро непрекидно долазити до изражаја. То се уопште не може обезбедити ако се КШРИ изводе са командним местима ван рејона предвиђених одлукама и на међусобним одстојањима која нису у складу са предвиђеним нормама. Јасно да не треба посебно подвлачити да овакав начин рада није могао да обезбеди стицање стварно корисних искустава, нити реалну проверу могућности командовања по конкретном задатку што, по мом мишљењу, треба да буде један од основних задатака сваке КШРИ.

Мислим да су ово само нека питања која могу и треба да буду обухваћена циљем командно-штабних ратних игара свих команди. Има их далеко више, из оквира сваког рода и службе. Која ће се од њих, када и како проигравати, зависи од одлуке њихових организатора. Свака команда је дужна да у циљу ових вежби уврсти и она питања за која сматра да ће бити корисна за њу или неке од њених органа.

О МЕТОДУ ИЗВОЂЕЊА

После постављеног циља тражи се метод. Свако питање има своје специфичности и тражи одговарајући метод прораде, утолико пре што се многа од њих могу извести на више различитих начина. Према томе, вештина организатора или извођача сваке КШРИ и јесте у томе да анализом питања дође до закључака који ће метод бити најкориснији и с обзиром на циљ и остале услове, пружити највише користи. На избор методе свакако утиче и низ других фактора који се не смеју запоставити при анализи, као што су: ранг, команде, степен обучености њених органа, метод који је примењиван кроз раније КШРИ и степен стечених искустава у вези с тим, карактер земљишта и време вежбе, материјалне могућности итд. Према томе, ни метод њиховог извођења неће, не мора, чак и не треба да буде једнак на свим командно-штабним ратним играма.

У вежбама које су досада извођене примењивани су различити методи рада, па су се могли извући закључци о њиховим добрим и рђавим странама. На једној тростепеној командно-штабној ратној

игри, њен први део — рад на организацији борбених дејстава, за-
кључно са разрадом одговарајуће документације по свим родовима
и службама — одвија се у командама јединица, по гарнизонима, док
је други део — динамика, изведен на земљишту уз употребу средстава
везе. Оваквим методом извођења КШРИ створени су свим коман-
дама најповољнији услови рада и то баш у оном делу који је за све
команде временски најтешњи, најопсежнији и најнапорнији. На тај
начин обезбеђено је учешће у раду свих органа и неподељених ко-
манди, што се свакако позитивно одразило на културу рада и квали-
тет докумената.

Показало се да овај метод може сасвим успешно да се приме-
њује у лошим временским условима, када се скраћује време боравка
старешина на терену и стварају повољнији услови рада команди
у фази организације и припреме борбених дејстава. Поред тога, он је
погодан и кад се не располаже са довољно материјалних средстава
која би обезбеђивала да се обе фазе КШРИ заврше на терену, или
кад на овај начин мора да се штеди за друге задатке. Овакво изво-
ђење КШРИ обезбеђује постизање постављених циљева, нарочито ако
се сва питања изводе практично, на земљишту и уз употребу сред-
става везе. Уосталом, таквих ситуација биће и у стварним условима
вођења борбених дејстава, па нема разлога да се тај метод повремено
не примењује и кроз мирнодопску обуку команди.

Други начин извођења ових игара разликује се од првог само
у томе што ту команде прво изађу на терен, развију своја КМ
и организују рад, па тек после примају задатак. Читав процес рада
одвија се на земљишту. За разлику од првог, овим методом стављају
се команде у једну реалну ситуацију. Услови рада ту су тежи баш
у најкритичнијој фази — процесу припреме и организације борбених
дејстава. Овакв метод омогућава командама да стекну корисна иску-
ства и уоче оне проблеме са којима би се практично среле у стварној
ситуацији. Стога га и треба примењивати увек када за то постоје
услови, у првом реду материјални.

Најтежа варијанта је када се команди уручује задатак непо-
средно по изласку на терен. Читав процес организације рада овде се
одвија паралелно са радом по свим осталим питањима из оквира ко-
мандовања, развијања и уређења КМ, провођења одговарајућих мера
борбеног обезбеђења и сл. То је, несумњиво, најтежа ситуација. Она
захтева планско коришћење свих органа команде, веома организован
рад и обављање задатака строго према степену њихове важности
и хитности. На једној заједничкој вежби ова варијанта се показала
врло корисна управо зато што су се кроз њу сагледали наведени
проблеми, искристалисали ставови о низу питања и стекла корисна
искуства у њиховом решавању. Истина, у оваквим ситуацијама, које
су практично теже од свих у којима се команде могу наћи при мирно-
допским условима извођења КШРИ нормално се дешавају и извесни
пропусти. Но то свакако не би смео бити разлог да се поједине КШРИ
не изводе и по овом методу. Тако ће се најбоље извући одређени по-
казатељи о могућностима и оспособљености команди за рад у једној
од тежих ситуација. Ипак, како су КШРИ истовремено и обука, а не
само контрола оспособљености команди и њихових органа, овај метод
није пожељно сувише примењивати.

Примењује се и метод да се сав посао око припреме и организације борбених дејстава команде сврши у својим гарнизонима. За динамику се долази у место где се налази и руководство вежбе. Команде једне стране групишу се у једној, а команде друге стране у другој згради. Овакав метод, очигледно условљен објективним околностима, у првом реду оним материјалне природе, ствара повољне услове за рад свим командама које учествују у вежби, али не и ситуацији која би била слична стварним, ратним условима. Јер, на једној тако организованој вежби, и поред низа подузетих мера, не могу се извући повремено лични контакти органа потчињених и претпостављених команди, чешћа измена мишљења о појединим питањима и сл. — што вежбу удаљује од ратне ситуације. Поред тога, команде које учествују у вежби сувише су близу, што такође није реално, а што је још једна од слабих тачака овог метода. При оваквом начину извођења игре обично нема ни услова за развијање и рад радио-средстава, чак ни на скраћеним одстојањима. Не може се ни људство обучавати, нити проверавати могућности постављања жичне везе према стварној ситуацији и задатку, чиме се практично потпуно изоставља једно од најважнијих питања из циља сваке командно-штабне ратне игре. Најзад, овим методом заобилазе се и сва остала питања, као што су: развијање и премештање командног и уигравање рада на резервном командном месту, рад на практичној обуци у борбеном обезбеђењу на КМ и низу других питања. Практично, овакав метод извођења командно-штабних игара скоро у свему личи на штабне ратне игре, а с том разликом што по њему вежба може бити двострана или двостепена. Овакав метод рада не би смело да услове материјално-финансијска средства, да организатору оваквих вежби она постави оквир из којег се не може изаћи.

С обзиром да су командно-штабне игре највиши облик обуке команди и њихових органа, и да се од њих очекују велике практичне користи, материјална средства не би смела да наводе на импровизацију која би битно утицала на постављање циља и избор метода и знатно мењала услове извођења па и сам карактер вежби. Решење треба тражити у мањем броју добро припремљених вежби које је могуће и материјално обезбедити. Само у таквим условима можемо стицати одређена практична искуства, проверавати теоретску поставку и већ постављене норме о свим питањима која се тичу командовања, живота и рада органа команде на оба командна места и у разним условима. А то је заправо оно што тражимо од сваке командно-штабне ратне игре.

Потпуковник

Радоња ПОПОВИЋ